



EMLÉKKÉPEK, BESZÉLGETÉSTÖREDÉKEK

„Én már ovis koromban részt vettem az ellenzéki mozgalomban”

Nem vagyok a szavak embere, ezért énekelni fogok: Nem, mégsem, csak felsorolom, bár még mindig tudom gyerekkorom összes mozgalmi énekét. A nagy vezetőről szólókat: Rákosi a legjobb apa, minden dolgozó a fia; vagy Rákosi pajtás bennünket, győzedelmes útra vezet; vagy az ércorkok harsogva zúgják a szélnek felszabadítónk Sztálin nevét; de tudom még azokat is, amelyek gyerekkoromban hibásan rögzültek: a MINTA mókus fenn a fán-t, az évek szállanak KANYÁRI fák alatt. De megmaradt Sztálin kedvenc dala is a Szuliko, és annak csúfondáros kifordítása: az eresz alatt fészkel a zsiráf, cérnaszálon csüng az elefánt, száraz ágon turbékol a vaddisznó, jaj de szép madár a víziló.

Én már ovis koromban részt vettem az ellenzéki mozgalomban. Nagymamám egyszer behívták az óvodába, hogy szemére vessék, milyen politikai nevelést ad nekem. Kiscsoportos foglalkozás keretében Rákosiról beszélgetett velünk az óvónéni, és mindenkinek kellett mondani egy-egy olyan tulajdonságot, ami Rákosi pajtásra jellemző. Kedves, jó, okos, szép, mondták a gyerekek. Én pedig azt mondtam, hogy kopasz. Nagymama, aki hátébéként nem volt politikailag eléggé szocializált, és különben is, férje szoc-dem volt, azt kérdezte az óvónőtől, hogy mit mondjon az a szegény gyerek, hát nem kopasz? Azért a nagymamát hívták be, mert szüleim már néhány éve „akadályoztatva voltak”. Két és fél éves voltam ugyanis, amikor a hajnalban ránk törő ÁVO-sok egyike azt javasolta a háztartási alkalmazottnak, hogy mondja azt nagymamáéknak, hogy szüleim pártfőiskolára mentek. Ezt az ötletet nagyszüleim olyan jónak tartották, hogy ők is terjesztették, amíg nővéremet meg engem neveltek. Sztálin halálakor azonban sírtam. Tudtam, hogy Sztálin halála nagy tragédia. Szüleimet viszont nem sokkal később Rákosi kiengedte a „pártfőiskoláról”.

Ildikó nálam sokkal tudatosabb volt. Már kisgyerek korában ellene szegült a közvetlen politikai szocializálásnak. Szülei Pocsajon tanítottak 1949 és 50 között. Ekkor az iskolának volt egy – Ildikó által csak rákosista szadistaként jellemzett – igazgatója, akit azonban Fényes elvtársnak hívtak. A család ellenszenvét a négyéves Ildikó verse formázta, és egyik nap a következő rigmussal állt Fényes elvtárs elé: „Kényes-fényes-kelevényes, nyald a seggem, mikor fényes.” Nem sokkal később az amúgy is rossz pozícióban levő család a kis hortobágyi Nagyszögtanyára került.

A közvetlen politikai ráhatás a mi gyerekeink életének már csak mellékszövegje volt. A hetvenes évek közepén egyszer anyámnál voltunk és a gyerekek bekapcsolták a tévét. Kisfiam ekkor középső csoportos óvodás lehetett. A tévében éppen az Auróra



EMLÉKKÉPEK, BESZÉLGETÉSTÖREDÉKEK

cirkálóról szólt egy műsor. Misuka meglátta a hajót, és lelkesen felkiáltott: „Mama, nézd, a Lenin!” Misuka politikai szocializációja is sok kívánnivalót hagyott maga után, de ez akkor már az ő életére nem hatott ki.

Szabó Ildikó ugyanezeket a dolgokat írta meg, csak egy kicsit bonyolultabban. A pártállam bomlása idején született tanulmánya pedig hasonló hatást gyakorolt vezető professzorára, mint annak idején versikéje Fényes elvtársra, bár ezúttal csak munkahelyéről kellett távoznia. Félretéve a tréfát, „A pártállam gyermekei” című tanulmánykötet a pártállam politikai szocializációjáról szól, a bölcsőtől a koporsóig, a rendszer kemény korszakától annak bomlásáig. Szabó a hatalmi struktúra működésének társadalmi megjelenését és következményeit írja le az egyén magatartására. Precíz, a hatalmi struktúra bonyolultságát, sokdimenziós hatását követő, és mégis tiszta logikájú, nagyon komoly munka áll előttünk. Én nagyon sokat tanultam belőle. Kérem, olvassák épülésükre.

Csanádi Mária